

บทที่ 1

พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

โดย ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ

การพระราชทานอภัยโทษ หมายถึง การพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์แก่ผู้ต้องโทษประเภทต่าง ๆ ให้ได้รับการปล่อยตัวหรือลดโทษ โดยมีทั้งการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานพระมหากรุณาขึ้นมาและในรูปของการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเสนอให้มีการพระราชทานอภัยโทษ

หัวข้อ

1. วิวัฒนาการพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ
2. พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษในระบอบประชาธิปไตย

1. วิวัฒนาการพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

การพระราชทานอภัยโทษเป็นสิ่งที่ควบคุมเกี่ยวกับการปกครองของไทยนับตั้งแต่สมัยที่สุโขทัยเป็นราชอาณาจักร มีการปกครองที่เรียกกันว่า “พ่อปกครองลูก” สมัยนั้นประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงองค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงปกครองแผ่นดิน เพื่อร้องทุกข์และขอความเป็นธรรม โดยมีสิทธิที่จะไปส่นกระดิ่งที่แขวนไว้หน้าพระราชวังได้ และเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงได้ยินก็จะเสด็จออกมาตรัสถามถึงความเดือดร้อนนั้นโดยตรง ดังความในศิลาจารึกว่า

“...ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หน้า ไพรฟ้าหน้าปากกลางเมืองมันจักกล่าวถึงเจ้าถึงขุนบไรรไปส่นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยินเรียกเมื่อถาม สวนความแก่มัน ด้ายชื่อ ไพรในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม...”

สิทธิในการร้องทุกข์และขอความเป็นธรรมนี้เป็นที่มาของประเพณีถวายฎีการ้องทุกข์ และฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษในสมัยต่อมา

เมื่อถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง “เจ้ากับข้า” พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจเป็นล้นพ้นเสมือนหนึ่งทรงเป็นเทวราช ดังนั้น ความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎร จึงยากที่จะเกิดขึ้นได้ซึ่งต่างจากสมัยสุโขทัย อีกทั้งสมัยกรุงศรีอยุธยามีการก่อกบฏเพื่อโค่นล้มราชบัลลังก์ แล้วจับพระมหากษัตริย์ปลงพระชนม์อยู่บ่อยๆ จึงทำให้พระมหากษัตริย์มีอาจไว้วางพระราชหฤทัยผู้ใดได้มากนัก การเข้าร้องทุกข์ขอความเป็นธรรมดังเช่นสมัยสุโขทัยจึงกระทำได้ยาก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพระมหากษัตริย์ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการลงโทษเข้าแผ่นดินทุกๆ คน ตั้งแต่โทษน้อยไปจนถึงโทษประหารชีวิต องค์พระมหากษัตริย์ก็มีพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษหนึ่ง การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษนั้นก็เด็ดขาดเช่นเดียวกับพระราชอำนาจในการลงโทษ กล่าวคือ การพระราชทานอภัยโทษหรือไม่สิ้นสุดแล้วแต่พระบรมราชวินิจฉัย ถึงแม้จะมีการกราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษพระองค์ก็อาจจะไม่พระราชทานอภัยโทษให้ก็ได้ซึ่งจะเห็นว่า การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษเป็นการใช้พระราชอำนาจในฐานะ “เจ้าชีวิต” มีข้อสังเกตว่า การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา นั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลเท่านั้นแต่ยังมีการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปด้วยโดยถือเป็นโบราณราชประเพณีสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ เมื่อเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติจะทรงพระกรุณาแก่ประชาชนทั้งปวง ให้ลดส่วยสาอากรขนอนตลาด

และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ปล่อยนักโทษจากการจองจำ

ต่อมา ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้มีพระบรมราชโองการให้ชำระพระราชกำหนดบทพระอัยการในแผ่นดินอันมีอยู่ในหอหลวง ตั้งแต่พระธรรมศาสตร์ไป โดยจัดเป็นหมวดหมู่และปรับปรุงตัวบทกฎหมายให้ถูกต้องตามครรลองของความยุติธรรม หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งในกฎหมายตราสามดวงมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษปรากฏอยู่ด้วย โดยสรุปมีใจความว่าการพิจารณาพระราชทานอภัยโทษ แก่นักโทษนั้น นอกจากจะพิจารณาความดีความชอบของนักโทษเป็นรายบุคคลไปแล้ว ยังต้องพิจารณาตามชั้นโทษของผู้กระทำผิด โดยแบ่งตามโทษที่ผู้กระทำผิดได้รับเป็นอุกฤษฏ์ คsure และมขิมโทษครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ก็ได้มีการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษที่ถูกจองจำ และเมื่อมีการสร้างหอพระไตรปิฎกก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษซึ่งต้องโทษประหารชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อเกิดอหิวาตกโรคในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์สมบัติก็ได้มีพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปล่อยนักโทษนอกจากนั้น ยังปรากฏว่า มีการพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไขขึ้น โดยพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ร้ายที่มาลู่แก่โทษในความผิดของตนทั้งนี้ ได้มีการร่างพระบรมราชโองการสั่งสอนนักโทษเหล่านั้นตามแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้นักโทษกลับตนยึดมั่นในความดี อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของแนวคิดธรรมราชา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปรากฏแนวความคิดพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ กล่าวคือ ได้มีการร่างพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการปกครองประเทศขึ้นชุดหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับรัฐธรรมนูญที่ใช้กันอยู่ในประเทศต่างๆ ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยในมาตราหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า พระเจ้าแผ่นดินมีราชศักดิ์านภาพเป็นอาทิ คือ เป็นที่เกิดของความยุติธรรม ที่ระงับทุกขร้อน และทรงพระกรุณาอภัยโทษให้คนที่กระทำผิดกฎหมาย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ร่างพระราชกฤษฎีกานี้ไม่ได้มีการประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมาย อย่างไรก็ตามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการพระราชทานอภัยโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในกรณีต่างๆ ในฐานะที่ทรงเป็นที่มาของความยุติธรรม ในอันที่จะพระราชทานความยุติธรรมแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินโดยถ้วนหน้า และยังมีพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ตลอดจนมีการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป ซึ่งมักจะมีการพระราชทานอภัยโทษในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง เช่น การประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตลอดจนพระราชพิธีสำคัญทางพุทธศาสนา ที่มีต่อการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

2. พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ในระยะแรก เมื่อคณะราษฎรประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 มีบทบัญญัติที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ โดยมีการกำหนดให้การอภัยโทษเป็นอำนาจของคณะกรรมการราษฎร แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามฉบับถาวร ในวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 แล้ว รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติรับรองอำนาจในการอภัยโทษให้เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ดุจเดิม โดยถือว่าเป็นการใช้พระราชอำนาจในทางบริหาร ดังที่ปรากฏในมาตรา 50 ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทาน อภัยโทษ” ซึ่งถือได้ว่าเป็น

ครั้งแรกที่มีการนำพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์มาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น เมื่อเปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ยังคงเป็นพระราชอำนาจเด็ดขาด และเป็นพระราชอำนาจเฉพาะพระองค์โดยแท้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่อๆ มาก็ได้รับรองพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการอภัยโทษไว้ด้วยถ้อยคำทำนองเดียวกัน จนกระทั่งปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ในมาตรา 191 ก็ได้บัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ”

ปัจจุบันนอกจากจะมีการกำหนดพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ยังมีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 ว่าด้วยการอภัยโทษเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ ซึ่งอาจแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีแรก การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล มีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใดๆ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ถ้าจะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษ จะยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้ส่วนกรณีผู้ถวายเรื่องราวซึ่งต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำจะยื่นเรื่องราวต่อทัตติหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้เมื่อได้ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าการพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้ อนึ่ง เรื่องราวหรือคำแนะนำการขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้ถวายได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น เมื่อเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกามาถึงสำนักกราช เลขาธิการกองนิติการจะเป็นผู้ประมวลเรื่องราวทั้งหมดและเสนอให้ที่ประชุมคณะองคมนตรีประชุมปรึกษา คณะองคมนตรีทั้งคณะก็จะได้พิจารณาทูลเกล้าฯ ถวายความเห็น เพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง เมื่อนำความเห็นต่างๆ ของทุกฝ่าย ทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและคณะองคมนตรีที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพิจารณาฎีกานั้นประกอบข้อพิจารณาทั้งหมดแล้วพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยโดยพระราชอำนาจที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ ในการนี้มิใช่จะทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยตามความเห็นที่เสนอมารวมไป แต่เป็นดุลยพินิจของพระองค์เองโดยเด็ดขาดในการที่จะพระราชทานอภัยโทษ

กรณีที่สอง การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป มีหลักเกณฑ์ว่า ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษที่มีได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษกรณีดังกล่าวเมื่อได้มีพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษนั้นแล้ว จะต้องมีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาขึ้นใช้เป็นการทั่วไป

อนึ่ง พึงสังเกตว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดว่า พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ โดยไม่ระบุว่าเป็นโทษประเภทใด ดังนั้น พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษจึงมีความหมายกว้างรวมทั้งโทษทางอาญาและโทษทางวินัย หรือทัณฑ์ตามกฎหมายอื่นด้วย ดังนั้น พระมหากษัตริย์จึงอาจใช้พระราชอำนาจพระราชทานอภัยโทษ ลดโทษ เปลี่ยนโทษ แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยหรือทัณฑ์อื่นใด

ผลของการพระราชทานอภัยโทษตามกฎหมาย อาจแยกพิจารณาได้เป็นสองกรณี คือ

1. กรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษเด็ดขาดปราศจากเงื่อนไข กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้

บังคับโทษนั้น กล่าวคือ ถึงแม้จะมีการบังคับโทษไปบ้างแล้ว ก็ต้องหยุดการบังคับโทษนั้นทันที

2. กรณีการอภัยโทษเป็นแต่เพียงเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือลดโทษเท่านั้น ถ้ายังมีโทษหลังจากได้รับพระราชทานอภัยโทษให้เปลี่ยนเป็นเบา หรือลดโทษแล้วยังเหลืออยู่ ตามกฎหมายก็ให้บังคับเฉพาะโทษที่ยังเหลือนั้นต่อไป จนกว่าจะครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล

กล่าวโดยสรุป แม้กาลเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์นี้ ก็ยังคงเป็นพระราชอำนาจเด็ดขาดสมบูรณ์ทั้งตามโบราณราชประเพณี และตามรัฐธรรมนูญ

บทที่ 2

การพระราชทานอภัยโทษ

1. ความหมาย

การพระราชทานอภัยโทษ หมายถึง การพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์แก่ผู้ต้องโทษที่คดีถึงที่สุดแล้ว ให้ได้รับการปล่อยตัว หรือลดโทษแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระบรมราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์ตามพระราชอำนาจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งเป็นไปในรูปของการพระราชทานอภัยโทษเป็นการเฉพาะรายแก่ผู้ต้องโทษที่ได้ยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นมา และในรูปของการพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาส หรือวาระที่สำคัญเกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์และบ้านเมืองโดยจะกำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550, มาตรา 21 และมาตรา 225 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ มาตรา 259 ถึง มาตรา 267)

2. ประวัติ

การพระราชทานอภัยโทษ เป็นประเพณีสืบทอดกันมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เป็นการให้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษให้แก่ผู้ต้องซึ่งราชทัณฑ์ เนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง โดยเป็นไปตามพระราชดำริ หรือพระราชประสงค์ขององค์พระมหากษัตริย์ ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของบ้านเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2475 การพระราชทานอภัยโทษจะกระทำในขอบเขตของกฎหมายรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 โดยมีการกำหนดกฎหมายไว้แน่นอน คือ พระมหากษัตริย์จะทรงใช้พระราชอำนาจทางฝ่ายบริหารในการพระราชวินิจฉัยฎีกาที่ทูลเกล้าฯ ขึ้นมา หรือมาจากการถวายคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี

3. วัตถุประสงค์ในการพระราชทานอภัยโทษ

1. เพื่อให้เกิดผลต่อความมั่นคงของชาติ เพราะการพระราชทานอภัยโทษก่อให้เกิดความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในหมู่ผู้ต้องราชทัณฑ์
2. การพระราชทานอภัยโทษจะสามารถแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม เปิดโอกาสให้มีการทบทวนโต้แย้งแสดงความบริสุทธิ์
3. เป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะในกิจการราชทัณฑ์ที่จะนำการพระราชทานอภัยโทษมาเป็นสิ่งจูงใจ ให้ผู้ต้องราชทัณฑ์ประพฤติปฏิบัติตนดี มีผลต่อการปกครองเรือนจำ
4. ช่วยลดจำนวนนักโทษ ผ่อนคลายความแออัดยัดเยียดในเรือนจำลงได้ เป็นการประหยัดงบประมาณในการเลี้ยงดูนักโทษ และการสร้างเรือนจำเพิ่ม
5. ลดความเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมในความรู้สึกของนักโทษ ก่อให้เกิดความสำนึกในการทำ

ความดีต่อไป เป็นการสนับสนุนนโยบายการแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา

6. เพื่อประโยชน์ต่อสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ในกรณีมีการร้องขอจากต่างประเทศ

7. ผ่อนคลายความเคร่งครัดของกฎหมายตามลายลักษณ์อักษร โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม และเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม เช่น ความเจ็บป่วย มูลเหตุจูงใจให้กระทำผิด ความเยาว์วัย หรือเหตุผลในด้านอื่นๆ ตามแต่กรณี

4. กฎหมายที่เกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ

การพระราชทานอภัยโทษ ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายหลายฉบับ รวมตลอดถึงพระราชประเพณีนิยมในการพระราชทานอภัยโทษ พระบรมราชโองการ พระราชกระแสที่เกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ และแบบแผนของทางราชการที่สืบต่อกันมา กฎหมายที่เป็นแม่แบบสำคัญ และกฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินการพระราชทานอภัยโทษ ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 191

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ มาตรา 259,260,261,262,263,264,265,266 และ 267

3. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 34

4. กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 (มาตรา 34) ข้อ 120,121,122,123,124,125 และ 126

5. หนังสือกรมฯ ที่ มท 0905/ว 169 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2522 และที่ มท 0914/ว 61 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2536 เรื่องการสอบสวนเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ

6. หนังสือกรมฯ ที่ มท 0906/ว 33 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2537 เรื่องนักโทษเด็ดขาดที่ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษถึงแก่กรรม

7. หนังสือกรมฯ ที่ มท 0911/21551-6 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2538

5. ผู้มีสิทธิยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเฉพาะราย ได้แก่

1. ผู้ต้องโทษที่คดีถึงที่สุด

2. ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง อาทิเช่น บิดามารดา บุตร คู่สมรส

3. สถานทูต (ในกรณีที่เป็นนักโทษชาวต่างประเทศ)

หมายเหตุ : ทนายความไม่ถือว่าเป็นผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง

6. ระยะเวลาการยื่นฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษเฉพาะราย

1. ผู้ต้องโทษกรณีทั่วไป ยื่นได้ทันทีที่คดีถึงที่สุด

2. ผู้ต้องโทษประหารชีวิต ต้องยื่นภายใน 60 วัน นับแต่คดีถึงที่สุด

7. ประเภทของการพระราชทานอภัยโทษ

การพระราชทานอภัยโทษแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล หรือคณะบุคคล

2. การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

การพระราชทานอภัยโทษทั้งสองลักษณะดังกล่าว มีหลักเกณฑ์ และวิธีดำเนินการที่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียด เป็นลำดับต่อไป

ก. การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลหรือคณะบุคคล

คือ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์หรือผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล โดยการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ตามการถวายคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ส่วนจะได้รับพระราชทานอภัยโทษหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับพระบรมราชวินิจฉัยขององค์พระมหากษัตริย์

การขอพระราชทานอภัยโทษเป็นการเฉพาะรายบุคคลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 259 กำหนดให้ผู้ต้องโทษ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่น บิดา มารดา บุตร-ธิดา ญาติพี่น้อง เป็นผู้ยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษต่อองค์พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้จะดำเนินการได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว หรือในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษให้ก็ได้ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 261 วรรคสอง การขอพระราชทานอภัยโทษ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยนี้จะดำเนินการได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว เช่นเดียวกัน

ฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษที่ยื่นมาแล้วนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 261 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

เมื่อเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วจะทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าสมควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ประการใด หากพระราชทานอภัยโทษให้อาจจะเป็นการพระราชทานอภัยโทษให้ทั้งหมดโดยให้ปล่อยตัวไป หรือพระราชทานอภัยโทษให้เป็นบางส่วน เช่น ลดโทษจากประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต หรือลดโทษจากกำหนดระยะเวลาต้องโทษเดิม การพระราชทานอภัยโทษนี้จะมีพระบรมราชโองการพระราชทานอภัยโทษลงมาเป็นการเฉพาะ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส่วนรายใดที่ไม่มีพระราชอภัยโทษให้ ก็จะมีหนังสือสำคัญแจ้งผลฎีกา โดยอ้างพระราชกระแสว่า ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วมีพระราชกระแสให้ยกฎีกา หนังสือสำคัญดังกล่าว นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ลงนามแจ้งพระราชกระแส

เรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษซึ่งไม่ใช่โทษประหารชีวิต ถ้ามีพระราชกระแสให้ยกฎีกาแล้วจะยื่นใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันที่ถูกยกเลิกครั้งก่อน คือจะต้องคอยให้พ้นสองปีไปก่อนจึงจะยื่นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นใหม่ได้ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 264

1. วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล

ผู้ต้องโทษหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องจะใช้สิทธิยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ (ดังตัวอย่างหนังสือฎีกาทูลเกล้าฯ 1 และ 2) ผ่านเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องก็ได้ เช่น สำนักราชเลขาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ (กรณีเป็นนักโทษชาวต่างประเทศ) หรือกรมราชทัณฑ์ เมื่อเรือนจำหรือทัณฑสถานได้รับเรื่องราวทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษเด็ดขาด หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องแล้ว หรือกรมราชทัณฑ์สั่งการให้สอบสวนตามนัยหนังสือหมุ่กรมฯ ที่ มท 0905/ว 169 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2522 และที่ มท 0914/ ว 61 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2536 จะต้องดำเนินการดังนี้

1.1 การดำเนินการในขั้นตอนของเรือนจำ/ทัณฑสถาน

1. สอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักโทษเด็ดขาดตามแบบสอบสวนเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ (แบบสอบสวนกำหนดไว้ตามหนังสือกรมฯ ที่ มท 0905/ ว 169 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2522)

1.1 กรณีนักโทษเด็ดขาดเคยตำรายศทางทหารหรือตำรวจมาก่อนจะต้องดำเนินการขอผลการถอดยศไปยังต้นสังกัด (ยกเว้นกรณีพลทหารหรือพลตำรวจ)

1.2 กรณีเรื่องราวทูลเกล้าฯ อ้างเหตุผลทางครอบครัวหรือมีสาเหตุจูงใจจะต้องมีการสืบเสาะข้อเท็จจริงจากเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียง เพื่อทราบข้อมูลและรายละเอียดของสาเหตุการกระทำผิดโดยแท้จริง และถ้าอ้างเหตุผลในเรื่องสุขภาพ ความเจ็บป่วย และความพิการของร่างกาย ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสุขภาพและความเห็นของแพทย์ เพื่อทราบถึงความร้ายแรงของโรค หากอ้างความพิการต้องมีรูปถ่ายประกอบ

1.3 กรณีนักโทษต่างชาตินจะต้องให้สถานทูตประเทศที่นักโทษถือสัญชาติออกหนังสือรับรองการส่งตัวกลับประเทศ หากได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว

1.4 สำหรับกรณีนักโทษเด็ดขาดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 262 ให้ทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษภายใน 60 วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษา ถ้านักโทษผู้นั้นถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ก็จะต้องทุเลาการประหารชีวิตไว้จนกว่าจะดำเนินเรื่องฎีกาแล้วเสร็จ

หากนักโทษเด็ดขาดประหารชีวิตไม่ประสงค์จะทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษให้เรือนจำหรือทัณฑสถานดำเนินการรวบรวมเอกสารตามนัยหนังสือเวียนกรมราชทัณฑ์ เกี่ยวกับการสอบสวนขอพระราชทานอภัยโทษส่งไปกรมราชทัณฑ์ภายในกำหนดข้างต้นเพื่อนำเสนอเรื่องราวต่อ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่จะพิจารณาถวายคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษให้หรือไม่ ในทางปฏิบัติเมื่อเรือนจำได้รับหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด ที่ให้ลงโทษประหารชีวิตนักโทษรายใด ให้ทำบันทึกแจ้งให้นักโทษรายนั้นลงนามรับทราบถึงสิทธิในการถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้เพื่อป้องกันข้อโต้แย้งว่านักโทษไม่ทราบถึงสิทธิดังกล่าว

เอกสารประกอบฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษทุกรายรวมถึงนักโทษประหารชีวิต นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ตามหนังสือเวียนกรมฯ ที่ มท 0905/ว 169 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2522 แล้วเรือนจำ/ทัณฑสถาน จะต้องส่งเอกสารตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 0911/21551-6 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2538 ไปกรมฯ ด้วย และสำหรับนักโทษประหารชีวิตทุกรายต้องส่งผลการตรวจสุขภาพจิตนักโทษประหารชีวิตของจิตแพทย์ และหากกรมฯ เห็นสมควรทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำรงชีวิต หรือสภาพครอบครัวหรือความประพฤติโดยทั่วไป ของนักโทษประหารชีวิตก็จะให้นักสังคมสงเคราะห์ของกรมฯ ไปสัมภาษณ์ผู้ต้องโทษ เพื่อนำผลการสัมภาษณ์มาประกอบการพิจารณาอีกทางหนึ่งด้วย

2. การดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารในการขอพระราชทานอภัยโทษ

2.1 แบบสอบสวนเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษจะต้องมีรายละเอียดถูกต้องครบถ้วน

2.2 หมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด จะต้องครบถ้วนทุกคดี หากต้องโทษหลายคดี รวมทั้งหมายลดโทษหากได้รับการพระราชทานอภัยลดโทษ และจะต้องมีรายละเอียดที่สำคัญ

ครบถ้วน ดังนี้

2.2.1 วันที่คดีถึงที่สุด

2.2.2 วันเริ่มต้นนับโทษจำคุก

2.2.3 หมายเลขคดีดำและหมายเลขคดีแดง ต้องตรงกับสำเนาคำ

พิพากษาศาลชั้นต้น

2.3 สำเนาคำพิพากษาศาลชั้นต้นทุกชั้นศาล และทุกคดีที่มีการพิจารณาคดี และจะต้องมีการรับรองสำเนาถูกต้องจากเจ้าหน้าที่ของศาล มีข้อความชัดเจน รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่ศาลอ่านคำพิพากษา โดยผู้ฎีกาจะเป็นผู้เขียนคำร้องขอคัดสำเนาคำพิพากษาของศาล

2.4 รายการประวัติของกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิด โดยจะต้องดำเนินการประสานงานกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.5 ทะเบียนประวัติรายตัว (รท.101) จะต้องมีรายละเอียดครบถ้วนที่สำคัญ คือ

2.5.1 การเลื่อนชั้นและลดชั้น

2.5.2 การฝึกวิชาชีพ

2.5.3 ความประพฤติ อุปนิสัย การศึกษา ในระหว่างต้องโทษ หากถูก

ลงโทษทางวินัยให้ส่งสำเนาคำสั่งลงโทษด้วย

2.5.4 รูปถ่าย

2.6 เอกสารประกอบอื่นๆ (ถ้ามี)

2.6.1 หนังสือรับรองความประพฤติจากผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่

2.6.2 เอกสารแสดงการประกอบคุณงามความดีตามที่อ้าง ฯลฯ

เมื่อเรือนจำหรือทัณฑสถาน รวบรวมเอกสารดังกล่าวครบถ้วนแล้ว ให้จัดทำเป็น 3 ชุด แล้วจัดส่งไปกรมราชทัณฑ์ เพื่อพิจารณาดำเนินการ จำนวน 2 ชุด เก็บไว้ที่เรือนจำ จำนวน 1 ชุด กรมราชทัณฑ์จะประมวลเรื่องราวโดยใช้ข้อมูลรายละเอียดจากเอกสารดังกล่าวข้างต้นแล้วเสนอความเห็นต่อกระทรวงมหาดไทยในการพิจารณานำเรียนนายกรัฐมนตรีนานาชาติ เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลฯ ต่อไป ซึ่งความสมบูรณ์ของเรื่องเอกสารมีความสำคัญต่อการพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง

2.7 หลังจากเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินการส่งเรื่องไปกรมราชทัณฑ์แล้ว หากต่อมาปรากฏว่านักโทษที่ยื่นเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษนั้นได้ถึงแก่ความตาย เรือนจำ/ทัณฑสถาน จะต้องรายงานข้อเท็จจริงดังกล่าวให้กรมฯ ทราบโดยด่วน ตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 0906/ ว 33 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2537

1.2 วิธีดำเนินการในขั้นตอนของกรมราชทัณฑ์

เมื่อกรมราชทัณฑ์ ได้รับเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษจากเรือนจำ/ทัณฑสถานแล้ว จะดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบเรื่องราวโดยละเอียดเกี่ยวกับฎีกา คำพิพากษา หมายจำคุก หมายลดโทษ เอกสารประกอบเรื่องราวว่าถูกต้องตามระเบียบหรือไม่ หากไม่ถูกต้องจะต้องจัดส่งกลับไปเรือนจำ และทัณฑสถานเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง

2. ในกรณีที่มีปัญหาที่จะต้องขอทราบข้อเท็จจริง ประวัติการกระทำผิดหรือรายละเอียดบางประการเกี่ยวกับนักโทษ จะต้องประสานไปยังเรือนจำ หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถานีตำรวจภูธรท้องที่ หรือศาล เป็นต้น

3. ในรายที่เป็นนักโทษความผิดคดีอาญาเสพติดให้โทษ ต้องขอทราบข้อมูลประวัติการกระทำผิด ไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาทุกราย

4. สรุปลักษณะทั่วไป และคำพิพากษาในคดีของนักโทษเด็ดขาดรายนั้นๆ

5. ประมวลเรื่องราว ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และเหตุผลที่จะถวายความเห็นขึ้นไปตามลำดับชั้นจนถึงกระทรวงมหาดไทย เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาให้ความเห็นแล้ว จะเสนอเรื่องเพื่อนายกรัฐมนตรีนำความขึ้นกราบบังคมทูลฯ ต่อไป

6. เมื่อมีพระบรมราชวินิจฉัยในเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานั้นเป็นพระการใด กรมราชทัณฑ์ จะแจ้งให้เรือนจำหรือทัณฑสถานทราบ เพื่อแจ้งผู้ถวายฎีกา และบันทึกรับทราบไว้เป็นหลักฐานต่อไป

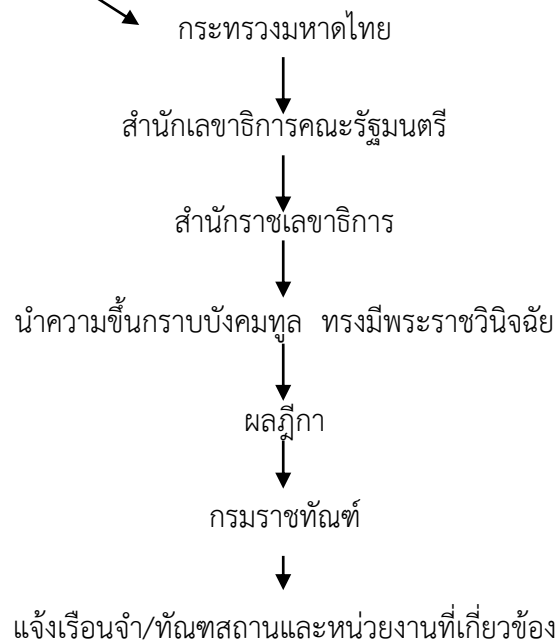
7. กรณีนักโทษซึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิต ก็จะต้องดำเนินการโดยนัยเดียวกันกับการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลดังกล่าวมาแล้ว หากมีพระราชกระแสให้ยกฎีกา คือไม่พระราชทานอภัยโทษให้ กรมราชทัณฑ์จะแจ้งให้เรือนจำให้บังคับโทษประหารชีวิตนักโทษรายนั้นโดยไม่ชักช้า

แผนผังขั้นตอนการขอพระราชทานอภัยโทษเฉพาะราย

ผู้ต้องโทษหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง

เรือนจำ/ทัณฑสถาน	กระทรวงมหาดไทย	สำนักราชเลขาธิการ	กระทรวงการต่างประเทศ (ต่างชาติ)	สถานทูต
------------------	----------------	-------------------	---------------------------------	---------

กรมราชทัณฑ์ ..... → เรือนจำ/ทัณฑสถาน (เรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษทุกเรื่อง ไม่ว่าจะยื่นผ่านหน่วยงานใด จะต้อง ส่งเรื่องให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องโทษไปดำเนินการสอบสวนและรวบรวมเอกสารทุกกรณี)

ข. การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป หมายถึง การพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเด็ดขาดทุกคน โดยการตราพระราชกฤษฎีกาตามการถวายคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ ตามมาตรา 261 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีนี้ ทางราชการจะดำเนินการให้แก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ในทุกชั้นตอน โดยที่ผู้ต้องราชทัณฑ์มิต้องดำเนินการใดๆ แต่ทั้งนี้อาจจะมีข้อยกเว้นความผิดในบางลักษณะที่เห็นว่าเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง การที่คณะรัฐมนตรีจะกราบบังคมทูลฯ ขอพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป นั้น จะต้องเป็นกรณีมีเหตุอันสมควร มักจะมีขึ้นในวโรกาสมหามงคลต่างๆ เกี่ยวกับสถานบันพระมหากษัตริย์ เกี่ยวกับพระราชประเพณีที่สำคัญ หรือมีวาระสำคัญต่อเหตุการณ์บ้านเมือง หรือเหตุผลในทางราชทัณฑ์ เช่น เนื่องในโอกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษก รัชมิ่งคลาภิเษก เป็นต้น

ส่วนหลักเกณฑ์ที่นักโทษผู้ใดจะได้รับพระราชทานอภัยโทษทำโดยอย่างไรนั้น จะกำหนดรายละเอียดไว้ในพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษที่ตราขึ้นในแต่ละครั้ง ทั้งนี้มีหลักเกณฑ์ใหญ่ๆ อยู่ 4 ประการ คือ

1. เกณฑ์ได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไป
2. เกณฑ์ได้รับพระราชทานอภัยโทษลดโทษโดยไม่มีเงื่อนไข
3. เกณฑ์ได้รับพระราชทานอภัยโทษโดยมีเงื่อนไข
4. เกณฑ์ไม่ได้รับพระราชทานอภัยโทษ

วิธีการและขั้นตอนการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

1. รัฐบาลมีนโยบายจะให้มีการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเป็นการทั่วไป เนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง หรือโอกาสสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์

2. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการมาชุดหนึ่ง ประกอบด้วยหน่วยงานฝ่ายปกครอง ป้องกันปราบปราม และหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม ร่วมเป็นกรรมการร่างพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ

3. กระทรวงมหาดไทยเสนอร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว จะส่งร่างพระราชกฤษฎีกาให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบในรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำความขึ้นกราบบังคมทูลฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ในพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษประกาศใช้บังคับต่อไป

4. กรมราชทัณฑ์ จะมีหนังสือสั่งการและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพระราชทานอภัยโทษให้เรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ทราบและเตรียมการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ

5. ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อแต่งตั้งผู้พิพากษาและอัยการ ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษประจำเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆ ประสานกับกระทรวงกลาโหม เพื่อการพระราชทานอภัยโทษนักโทษทหาร กระทรวงแรงงานฯ กรมประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และการจัดหาแหล่งงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อหามาตรการรองรับปัญหาอาชญากรรม ผู้ว่าราชการจังหวัด และกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับผู้พ้นโทษที่จะเข้าไปอยู่ในพื้นที่

6. เมื่อเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทาน

อภัยโทษเรียบร้อยแล้ว จะส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษพร้อมรายละเอียด (บัญชีรายชื่อ อ.1-5) มายังกรมราชทัณฑ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อกรมราชทัณฑ์ตรวจสอบแล้ว ก็จะรวบรวมสถิติผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทต่อไป

7. ในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการนำบทบัญญัติในพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษมาใช้บังคับของคณะกรรมการผู้มีหน้าที่ตรวจสอบผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย จะนำเสนอให้คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นกรรมการ พิจารณาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดเป็นบรรทัดฐานต่อไป

บทที่ 3

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 มาตรา 259-267

ว่าด้วยการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ

มาตรา 259 ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้ที่มี ประโยชน์เกี่ยวข้อง เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะทูลเกล้า ฯ ถวายเรื่อง รวาทต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ จะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้

มาตรา 260 ผู้ถวายเรื่องรวาทซึ่งต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะยื่น เรื่องรวาทต่อพ่อดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ เมื่อได้รับเรื่องรวาทนั้นแล้ว ให้พ่อดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นเรื่องรวาทแล้วให้รับส่งเรื่องรวาทนั้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

มาตรา 261 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ถวาย เรื่องรวาทต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าจะควร พระราชทานอภัยโทษหรือไม่ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องรวาท ถ้า รัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทยเห็นเป็นการสมควร จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

มาตรา 261 ทวิ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรจะถวาย คำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้อง โทษก็ได้ การพระราชทานอภัยโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ตราเป็นพระราช กฤษฎีกา

หมายเหตุ แก้ไขโดย พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา(ฉ.9 พ.ศ.2517)

มาตรา 262 ภายใต้บังคับแห่ง มาตรา 247 และ 248 เมื่อคดี ถึงที่สุดผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ ประหารชีวิต ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้น ไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันฟังคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่มีการถวายเรื่องรวาทหรือคำแนะนำขอให้พระราชทาน อภัยโทษตาม มาตรา 261 ก็ให้ทุกเลาการประหารชีวิตไว้จนกว่าจะ พ้นกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย ถวายเรื่องรวาทหรือคำแนะนำขึ้นไปนั้น แต่ถ้าทรงยกเรื่องรวาทนั้นเสียก็ให้จัดการ ประหารชีวิตก่อนกำหนดนี้ได้เรื่องรวาทหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษา ให้ ประหารชีวิต ให้ถวายได้แต่ครั้งเดียวเท่านั้น

มาตรา 263 เหตุที่มีเรื่องรวาทขอพระราชทานอภัยโทษในโทษ อย่างอื่นนอกจากโทษประหาร ชีวิตไม่เป็นผลให้ทุกเลาการลงโทษนั้น

มาตรา 264 เรื่องรวาทขอพระราชทานอภัยโทษอย่างอื่นซึ่งมิใช่ โทษประหารชีวิต ถ้าถูกยกหน

หนึ่งแล้ว จะยื่นใหม่อีกไม่ได้จนกว่า จะพ้นสองปีนับแต่วันถูกยกครั้งก่อน

มาตรา 265 ในกรณีที่มีการอภัยโทษเด็ดขาดโดยไม่มีเงื่อนไข ห้ามมิให้บังคับโทษนั้น ถ้า บังคับโทษไปบ้างแล้วให้หยุดทันที ถ้าเป็น โทษปรับที่ชำระแล้วให้คืนค่าปรับให้ไปทั้งหมด ถ้าการอภัย โทษเป็นแต่เพียงเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษ โทษที่ เหลืออยู่ก็ให้บังคับไปได้ แต่การได้รับ พระราชทานอภัยโทษ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับพ้นความ รับผิดชอบในการต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่า ทดแทนตามคำพิพากษา

มาตรา 266 เมื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษเนื่องจากการกระทำ ความผิดอย่างหนึ่ง ถูก ฟ้องว่ากระทำความผิดอีกอย่างหนึ่ง อภัยโทษ นั้นย่อมไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิ่มโทษหรือไม่รอการลง อาญาตาม กฎหมายลักษณะอาญาว่าด้วยกระทำผิดหลายครั้งไม่ขีดหลายหรือว่าด้วยรอการลงอาญา

มาตรา 267 บทบัญญัติในหมวดนี้ให้นำมาบังคับโดยอนุโลมแก่ เรื่องราวขอพระราชทาน เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษ

หมายเหตุ บัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* ความผิดในกฎหมาย ลักษณะอาญา ที่ มาตรา 79 อ้างถึงซึ่งราษฎรมี อำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย

ประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล มาตรา 97 และ 99 ขบถภายในพระราชอาณาจักร มาตรา 101 ถึง 104 ขบถภายนอกราชอาณาจักร มาตรา 105 ถึง 111 ความผิดต่อราชทางพระราช ไมตรีกับต่างประเทศ มาตรา 112 ทำอันตรายแก่ธงหรือเครื่องหมายของต่างประเทศ มาตรา 115 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน มาตรา 119 ถึง 122 และ 127 หลบหนีจากที่คุมขัง มาตรา 163 ถึง 166 ความผิดต่อศาสนา มาตรา 172 และ 173 ก่อจลาจล มาตรา 183 และ 184 กระทำให้เกิดภัยอันตราย แก่สาธารณชน กระทำให้เกิดสาธารณชน ปราศจากความสะดวกในการไปมาและการส่งข้าวและของ ถึงกัน และกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสุขสบาย มาตรา 185 ถึง 194 ,196, 197 และ 199 ปลอมแปลงเงินตรา มาตรา 202 ถึง 205 และ 210 ข่มขืนกระทำชำเรา มาตรา 243 ถึง 246 ประทุษร้ายแก่ร่างกาย มาตรา 254 ถึง 257 ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ มาตรา 268 , 270 และ 276 ลักทรัพย์ มาตรา 288 ถึง 296 วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์ มาตรา 297 ถึง 302 กรรโชก มาตรา 313

บัญชีแนบท้ายฯแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา อาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499

มาตรา 18 มีข้อสังเกตว่าที่ปรากฏนี้เป็นกฎหมายลักษณะอาญา ฉะนั้นเวลาใช้ในปัจจุบันนี้ ต้องดูประมวลกฎหมายอาญา เพราะ กฎหมายลักษณะอาญาถูกยกเลิกไปแล้ว วิธีการดูจากชื่อเรื่อง เป็น สำคัญ เพราะ มาตรา กฎหมายลักษณะอาญาไม่ตรงกับเลข มาตรา นี้ ประมวลกฎหมายอาญา วิธี ง่าย ๆ ก็ดูจากสารบัญชของประมวล กฎหมายอาญาเรื่องใดตรงกับบัญชี่นี้ อย่งไรก็ดีหากได้ตัวบทของ กฎหมายลักษณะอาญามาเทียบเลยก็จะถูกต้องมากกว่า ซึ่งได้ เปรียบเทียบไว้แล้ว